

HAFIZ DİVAN'I ÜZERİNDE YENİ BİR ÇEVİRİ ÇALIŞMASI HAFIZ'IN ŞİİRLERİNİN FARŞÇA ÖĞRETİMİNE KATKISI ÜZERİNE DENEMELER

Mehmet KANAR *

Özet

Hafız Divan'ı Üzerinde Yeni Bir Çeviri Çalışması Hafız'ın Şiirlerinin Farşça Öğretimine Katkısı Üzerine Denemeler başlıklı bu tebliğimde Hafız Divan'ı ve Türkçe çevirileri ile ilgili kısaca bilgi verdikten sonra divandan 2, 3, 4, 10, 26, 169, 231, 255, 256, 316, 321 numaralı gazeller olmak üzere toplam on bir gazelin çevirisine yer verdim. Gazellerin başında gazel numarası, hangi vezinle yazıldığı gösterilmiş, Farşça metin çeviri yazı yöntemiyle verildikten sonra çevirilere geçilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hafız, Divan, Çeviri, Gazel, Şiir.

Summary

In my notice which is titled The New Translation Study on The Hafez Divan, the Essays on the Contributions of Hafez's poems to Persian Teaching, a brief information was given about Hafez Divan and its Turkish translations and eleven ghazals (2, 3, 4, 10, 26, 169, 231, 255, 256, 316, 321) were translated into Turkish. In the beginnings of the ghazals; the number of the ghazals and their measure and the translation method of Persian text were given.

Key Words: Hafez, Divan, Translation, Ghazal, Poem

Yirminci yüzyılın başlarına kadar Osmanlı Devleti'nde ve Türkiye'de bütün medreselerde, devlet okullarında, yüksek okullarda Arapça'nın yanı sıra Farşça da zorunlu dil olarak verilmiştir.

Türkler Arapça, Farşça ve Türkçeyi bir bütün olarak görmüşler, geniş bir coğrafyanın kültür dili olarak bu üç dile el-sine-i selâse demişlerdir.

Hafız Divanı Türkiye'de Mesnevi ve Gülistan'dan sonra en çok okutulan Farşça eserdir. Burada hem Farşça öğretilmesi hem de şiir estetiği üzerinde durulmuştur.

Öte yandan on beşinci yüzyıldan itibaren Şeyhî, Ahmet Paşa, Fuzuli, Bakî, Nef'î, Nedim, Şeyh Galib, Yahya Kemal gibi bir çok Türk şairi Hafız'ın şiirlerini kendilerine örnek almışlar, onun gazellerine nazireler yazmışlardır.

Hafız Divanı İngilizce, Fransızca, Almanca, Latince gibi Batı dillerine on yedinci yüzyıldan itibaren çevirilmeye başlanmıştır. Mütercimler arasında von Hammer, Meninski, Sir William Jones gibi doğubilimciler ve dilbilimciler de vardır.

Bu arada batı dillerine antoloji halinde de çeviriler yapılmıştır.

On altıncı yüzyıldan itibaren Hafız Divanına Türkçe şerhler yazılmıştır. Bunların arasında Surûrî, Şem'î, Mehmed Vehbî ve Bosnalı Sûdî'nin adını belirtmek gerekir. Hafız Divanına yazılan şerhlerin içinde mükemmel olan şerh Sûdî şerhidir.

Hafız Divanının Türkçeye son çevirisi bundan hemen hemen kırk küsur yıl önce Prof. Abdülbaki Gölpınarlı tarafından gerçekleştirilmiştir. Gölpınarlı 1306 hicri şemside Tahran'da basılan Abdurrahim Halhâlî nüshasından, Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya koleksiyonu 3945 numarada kayıtlı el yazması nüsha ile kendi kütüphanesinde bulunan üç eski yazmadan yararlanmışlardır. Bunlar arasında Ayasofya nüshasını esas almış ve Halhâlî nüshasıyla karşılaştırarak çeviri işlemini yürütmüştür. Çevirinin başına Muhammed Gülendâm'ın Hafız Divanına yazdığı mukaddimenin çevirisini de eklemiştir. Çevirisinde her gazelin matla beytini Türkçe harflerle nakletmiştir.

Gölpınarlı mensur çeviri yapmayı tercih etmiş, ayrıca kitabın sonuna açılama ve dizin eklemiştir.

Bendeniz Hafız Divanının günümüz nesli tarafından daha iyi anlaşılması amacıyla yeni bir çevirinin yapılması gerektiğine inandığımdan, bundan beş altı yıl önce Hafız Divanını çevirmeye karar verdim. Allâme Muhammed-i Kazvînî ve Dr. Kasım Gani tarafından edisyon kritiği yapılan ve nestalik hat ile basılan matbu nüsha üzerinden çeviriye başladım. İlk nesren tercüme yolunu tuttum

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi, Yeditepe Üniversitesi Misafir Öğretim Üyesi (profkanar@gmail.com)

ve yaklaşık olarak iki yüz gazeli nesren çevirdim, ama daha sonra serbest şiir tarzında da olsa manzum çeviriye devam ettim. Tüm Divan'ın çevirisi tamamlanmıştır. Ayrıca, çevirdiğim şiirlerin Gölpınarlı çevirisiyle karşılaştırılması için bir karşılaştırma listesi de verdim.. Bu listeyi vermekten maksadım, Gölpınarlı'nın nüshaları ile benim üzerinde çalıştığım nüsha arasında büyük farklılıklar olmasıdır.

Şu hususu da belirtmeliyim ki henüz elimizde Hafız Divanının doğru ve mükemmel bir matbu nüshası yoktur.

Öte yandan yaptığım çeviriler hazırladığım ve yayın aşamasında olan büyük Farsça-Türkçe Sözlük ile geçen yıl yayımlanan iki ciltlik Osmanlı Türkçesi sözlüğüne de şahid beyit malzemesi oldu. Osmanlı Türkçesi sözlüğünde, Türk şairlerinden örnek verirken bunu Hafız, Hayyam, Mevlana gibi şairlerden örnek beyitler sunarak sözlük kullanana karşılaştırma imkânını sağlamak istedim. Bazı maddelerde Necati Bey, Hilâlî, Bâkî, Nef'î, Fuzulî gibi Türk şairlerinin beyitlerinin yanısıra Hafız'ın beyitlerini, Hayyam'ın teranelerini görebilirsiniz. Farsça örneklerde önce Farsça metnin okunuşunu, sonra Türkçe çevirisini ve son olarak Fars alfabesiyle orijinal metni görmek mümkündür. Burada hem Farsça öğrenilmesine yardımcı olmak istedim hem Fars şiirinin estetik yapısı, musikî dokusu hakkında fikir sahibi olunsun dedim. Eylül ayında yayımlanan Çözümlü Farsça Metinler (Say Yayınları, İstanbul, Eylül 2010) adlı kitabımın şiir bölümünde yukarıda anlattığım esas doğrultusunda Hafız'ın altı gazeline yer verdim.

Bunlar

Eger an turk-i şîrâzî be dest âred dil-i mâ râ

Düş ez mescid sûy-i meyhâne âmed pîr-i mâ

Çu bişnevî sohen-i ehl-i dil, megû ki hetâst

Zulf âşufte vu hey kerde vu handân leb u mest

Benâl bulbul eger bâ menet ser-i yârîst

Pîrâneserem aşk-i cevânî be ser uftâd

mısralarıyla başlayan gazellerdir.

Bu tebliğimde 2, 3, 4, 10, 26, 169, 231, 255, 256, 316, 321 numaralı gazeller olmak üzere toplam on bir gazelin çevirisine yer verdim. Gazellerin başında gazel numarası, hangi vezinle yazıldığı gösterilmiş, Farsça metin çeviriyazı yöntemiyle verildikten sonra çevirilere geçilmiştir.

تجربه ترجمه و جدیدی دیوان حافظ به زبان ترکی

و کمک اشعار حافظ بر آموزش زبان فارسی

در دولت عثمانی و ترکیه تا اوائل قرن بیستم در همه مدارس دولتی و مکاتب عالی بعلاوه عربی، زبان فارسی نیز بعنوان زبان خارجی و ضروری تدریس شده است.

ترک ها به زبان های عربی و فارسی و ترکی بطور یک کل نگاه کرده و به عنوان زبان های فرهنگی متعلق به جغرافیای وسیعی این سه زبان را السنه ثلاثه نامیده اند.

دیوان حافظ اثری است که پس از مثنوی معنوی مولوی و گلستان سعدی در میان آثار فارسی درجه سوم را احراز کرده است.

دیوان حافظ هم از لحاظ تدریس فارسی و هم جهت استه تیکیء ساخت شعر منظور استادان مدارس و محافل ادبی شده است.

از سوی دیگر از قرن پانزدهم میلادی به این طرف شعرای ترک زبان مانند شیخی، احمد پاشا، فضولی، باقی، نفعی، ندیم، شیخ غالب و یحیی کمال اشعار حافظ را سرمشق خود قرار داده اند و نظاری بر آن نوشته اند.

شروع فعالیت های ترجمه دیوان حافظ بر زبانهای غربی مانند انگلیسی و فرانسه و آلمانی و لاتینی به قرن هفدهم میلادی می رود.

در میان مترجمان دیوان حافظ می شود از خاورشناسان و زبان شناسانی مانند فون هامه ر و مه نینسکی و سور ویلیام جونس یاد کرد.

باید خاطر نشان ساخت که منتخباتی نیز از اشعار حافظ در زبانهای اروپائی تهیه شده است.

با آغاز قرن شانزدهم میلادی شرح های ترکی بر دیوان حافظ نوشته شده است.

باید در میان شارحان دیوان حافظ به ترکی از سروری و شمعی و محمد وهبی و سودی بوسنوی نام برد.

درست ترین و کامل ترین این شرح سودی بر دیوان حافظ است.

آخرین ترجمه ترکی دیوان حافظ چهل و اند سال پیش از طرف پروفیسور عبد الباقی گول پینارلی به عمل آمده است.

پروفیسور گول پینارلی از نسخه چاپی عبد الرحیم خلخالی که بسال 1306 هجری شمسی در تهران به طبع رسیده ، از نسخه خطی بخش آیا صوفیه در کتابخانه سلیمانیه واقع در استانبول که با شماره 3945 ثبت است و سه نسخه خطی دیگری که در کتابخانه شخصی خودش بود استفاده کرده است.

در بین این نسخ خطی نسخه آیا صوفیه را متن اصلی خود قرار داده و با نسخه چاپی خلخالی مقایسه نموده است.

در آغاز کتاب ترجمه ترکی مقدمه محمد گل اندام بر دیوان حافظ را جای داده است.

پس از ترجمه هر غزل بیت مطلع را با حروف ترکی نقل داده است.

گول پینارلی دیوان حافظ را نثرا به ترکی ترجمه کرده ، علاوه بر این در قسمت آخر کتاب یادداشت ها و ایندکس نیز گنجانده است.

این بنده چون باور دارم باید ترجمه جدیدی بر دیوان حافظ انجام بشود تا اشعار حافظ را نسل امروزه نیز چنانکه شاید و باید بفهمند ، پنج شش سال پیش تصمیم گرفتم دیوان حافظ را به زبان ترکی برگردانم.

از روی نسخه چاپی که به تصحیح علامه محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی و با خط نستعلیق به طبع رسیده ، شروع ترجمه کردم.

ابتدا راه ترجمه مثوری را پیش گرفتم و حدود دویست غزل را ترجمه کردم. ولی بعد ولو اینکه بر طرز شعر آزاد هم باشد به راه ترجمه منظوم متوجه شدم. امروز کار ترجمه منظوم دیوان حافظ به زبان ترکی به اتمام رسیده است.

علاوه بر این برای مقایسه ترجمه های من با ترجمه های گول پینارلی یک لیست مقایسه هم تهیه کردم.

از تهیه چنین لیستی منظوم این است که تفاوت های زیادی بین نسخ گول پینارلی و نسخه چاپی قزوینی را نشان بدهم.

باید این خصوص را هم خاطر نشان سازم که هنوز نسخه چاپی درست و کاملی از دیوان حافظ در دست نداریم.

از ترجمه دویست غزل از دیوان حافظ به عنوان بیت شاهد در فرهنگ بزرگ فارسی به ترکی که زیر چاپ است و فرهنگ ترکی عثمانی که عبارت از دو مجلد است ، استفاده کردم.

در فرهنگ ترکی عثمانی حین استشهاد از شاعران ترک ابیاتی نیز از شاعرانی مانند حافظ و خیام و مولوی نقل کردم و آرزو داشتم امکان مقایسه در دسترس خوانندگان قرار دهم.

در بعضی از مواد فرهنگ ترکی عثمانی ممکن است علاوه بر ابیات شاهد متعلق به شعرای ترکی مانند نجاتی بک ، هلالی ، باقی ، نفعی و فضولی ابیاتی از دیوان حافظ و ترانه های خیام را هم به بینید.

در شواهد فارسی اولاً طرز تلفظ متن فارسی با الفبای ترکی ، بعد ترجمه ترکی آن و اخیراً متن اصلی شواهد با الفبای فارسی آمده است.

در این کار منظوم این بود که هم تا اندازه ای کمکی به آموزش فارسی کرده باشم و هم خواننده در باره ساختار بدیعی شعر فارسی و نسج موسیقی آن صاحب ملاحظه شده باشد.

در بخش شعر کتاب متون فارسی... که ماه گذشته از طبع در آمد ، بر نهج اساساتی که در بالا ذکرش رفت شش غزل از دیوان حافظ را جای دادم.

این غزل ها عبارت اند از

در این مقاله ترجمه ترکی یازده غزل حافظ را آوردم که شماره غزل ها عبارتند از 10/4/3/2/169/26/321/316/256/231

در سر هر غزل شماره و وزن آن داده شده، بعد با حروف الفبای ترکی متن فارسی غزل ها نوشته شده است. پس از آن ترجمه منظوم به گونه شعر آزاد آمده است..

GAZEL 2

Ve zin: Mefâilün Feilâtün Mefâilun Feilun

Salâh-i kâr kocâ vu men-i herâb kocâ?
Bebîn tefâvut-i reh kez kocâst tâ be kocâ?

Dilem zi sovme'e bigrift u hırka-i sâlûs
Kocâst deyr-i mugân u şerâb-i nâb kocâ?

Çi nisbetest be rindî salâh u takvâ râ?
Semâ-i va'z kocâ, nagme-i rebâb kocâ?

Zi rûy-i dûst dil-i doşmenân çi deryâbed?
Çerâg-i morde kocâ, şem'-i âftâb kocâ?

Çu kuhl-i bîniş-i mâ hâk-i âstân-i şomâst
Kocâ revîm? Befermâ ezin cenâb, kocâ?

Mebîn be sîb-i zenehdân ki çâh der râhest
Kocâ hemîrevî, ey dil bedin şitâb, kocâ?

Beşud ki yâd-i hoşş bâd rûzgâr-i visâl
Hû vu an kirişme kocâ reft ve an itâb kocâ?

Karâr u hâb zi Hâfız tama' medâr, ey dûst
Karâr çîst? Sabûrî kodâm u hâb kocâ?

İşim nasıl girer yoluna?

Şans kim?

Harab olmuş ben kim?

Gör işte farkı:

O yol nereye gider?

Bu yol nereye?

Usandım manastırından

riyakârlık hırkasından!

Meyhane nerde?

Saf şarap hani?

Salahın, takvanın ne ilgisi var rintlik ile?

Vaaz dinlemek nerede,

rebap nağmesini dinlemek nerede!

Ne anlar düşmanlar dost yüzünden?

Ölgün kandil nerde?

Parlak güneş hani?

Gözümüzün ilacıysa eşiğinin toprağı;

Nereye gidelim huzurundan?

sen söyle,

Görme sadece çenesinin çukurunu.

Başka çukurlar var bu yolda.

Nereye gidersin gönül böyle acele

nereye?

Geçti gitti vuslat zamanı;

hey gidi hey!

O gamzeler nerde?

O çıkışmalar hani?

Dostum;

uyku durak bekleme Hafız'dan.

Karar ne demek?

Sabır nerede?

Uyku hani?

GAZEL 3

VeZin: Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün

Eger an turk-i Şîrâzî be dest âred dil-i mâ râ

Be hâl-i hindûyeş bahşem Semerkand u Buhârâ râ

Bedih sâkî mey-i bâkî ki der cennet nehâhî yâft

Kenâr-i âb-i Ruknâbâd u Gulgeşt-i musellâ râ

Figân kin lûliyân-i şûh-i şîrînkâr-i şeh râşûb

Çonan bordend sabr ez dil ki turkân hân-i yagmâ râ

Zi aşk-i nâtemâm-i mâ cemâl-i yâr mustagnîst

Be âb u reng u hâl u hat çi hâcet rûy-i zîbâ râ?

Men ez an husn-i rûzefzûn ki Yûsuf dâşt, dânistem

Ki aşk ez perde-i ismet burûn âred zuleyhâ râ

Eger duşnâm fermâ'î ve ger nefrîn, duâ gûyem

Cevâb-i telh mîzîbed leb-i la'l-i şekerhâ râ

Nasîhat gûş kun cânâ ki ez cân dûstter dârend

Cevânân-i se'âdetmend pend-i pîr-i dâ nâ râ

Hadîs ez mutrib u mey gû ve râz-i dehr kemter cû
Ki kes negşûd u negşâyed be hikmet in muammâ râ

Gazel goftî yu dur suftî, biyâ vu hoş behân Hâfiz
Ki ber nazm-i tu efsâned felek ikd-i Sureyyâ râ

Şirazlı o dilber verse gönlümün muradını hani,
Yanağındaki hint benine
bağışlarım Semerkant'ı,
hem Buhara'yı.

Saki; ver şu ölümsüzlük şarabını.
Bulamazsın Cennette zira
Rüknâbâd ile Gülgeşt-i Musallâ kenarını.

Elaman cilveli şehir âfetlerinden! Elaman!
Bırakmadılar gönlümde sabır;
döndüm hân-ı yağmâya!

Sevgilinin cemali muhtaç mı yarım yamalak aşkımıza?
Ne hacet bene, rastığa, allığa,
yüz güzel olunca!

Hani artardı ya günbegün Yusuf'un güzelliği;
Anladım ki aşk,
iffetten edermiş Züleyha'yı.

İster küfret, ister beddua;
dua ederim yine sana.
Acı cevap ne yakışır şeker gibi lâl dudağa!

Söz dinle canım benim;
Candan çok sever mesut gençler
bilge pîre kulak vermeyi.

Çalgıcıdan, meyden dem vur,
Arayıp durma feleğin sırrını.
Hikmetle çözen çıkmadı;
çıkmayacak zira bu muammayı.

Hafız;
bir gazel söyledin ki inciler deldin!
Oku gel güzel güzel;
Saçsın artık nazmına felek
Süreyya incilerini.

GAZEL 4

Ve zin: Mefâilun Feilâtun Mefâilun Fa'lün

Sabâ be lutf begû an gazâl-i ra'nâ râ
Ki ser be kûh u beyâbân tu dâde'î mâ râ

Şekerfurûş ki omreş dirâz bâd, çerâ
Tefakkudî nekoned tûtî-i şekerhâ râ?

Gurûr-i husnet icâzet meger nedâd ey gul
Ki porsîşî nekonî andelîb-i şeydâ râ?

Be hulk u lutf tevân kerd sayd-i ehl-i nazar
Be bend u dâm negîrend morg-i dâna râ

Nedânem, ez çi sebeb reng-i âşnâyî nîst
Sehîkadân-ı siyehçeşm-i mâhsîmâ râ

Çu bâ habîb nişînî yu bâde peymâyî
Be yâd dâr muhibbân-i bådpeymâ râ

Cuz in kadar netevan goft der cemâl-i tu ayb
Ki vaz'-i mihr u vefâ nîst rûy-i zîbâ râ

Der âsumân ne aceb ger begofte-i Hâfîz
Surûd-i Zuhre be raks âvered Mesîhâ râ

Lûtfet sabâ,
söyle o güzel ceylana:
Sen düşürdün bizi çöllere, dağlara.

Ömrü uzun olsun, şu şekerci
neden uğramaz şeker çiğneyen papağana?

Gülüm,
güzellik gururu mu izin vermeyen sana?
Sormaz oldun hiç aşık bülbülü.

Gönül erleri avlanır lûtf ile, iyi huyla.
Akıllı kuş yakalanır mı ökseyle, kapanla?

Neden aşinalık havası yok,
bilmem,
servi boylu, kara gözlü, ay yüzlülerde?

Oturmuşsan dostla, çekiyorsan bâdeyi;
Çıkarma aklından avucu boş sevenleri.

Güzelliğine bulunur şu kusur ancak:
Olmaz güzellerde sevgi ile vefa.

Şaşılır mı
yerde Hafız'ın şiiri
gökte Zühre'nin şarkısı
raksa getirse İsa'yı?

GAZEL 10

Vezin: Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Dûş ez mescid sûy-i meyhâne âmed pîr-i mâ
Çîst yârân-i tarîkat ba'd ez in tedbîr-i mâ?

Mâ murîdân rûy sûy-i kible çun ârim? Çun
Rûy sûy-i hâne-i hammâr dâred pîr-i mâ

Der herâbât-ı tarîkat mâ behem menzil şevîm
Kin çonin reftest der ahd-i ezel takdîr-i mâ

Akl eger dâned ki dil der bend-i zulfeş çun hoş est
Âkilân dîvâne gerdend ez pey-i zencîr-i mâ

Rûy-i hûbet âyetî ez lutf ber mâ keşf kerd
Zan zemân cuz lutf u hûbî nîst der tefsîr-i mâ

Bâ dil-i sengînet âyâ hiç dergîred şebî
Âh-i âteşnâk u sûz-i sine-i şebgîr-i mâ

Tîr-i âh-i mâ zi gerdûn bogzered Hâfiz, hamûş
Rahm kon ber cân-i hod, perhîz kon ez tîr-i mâ

Dün gece meşçitten meyhaneye geldi pîrimiz.
Yoldaşlar, tarikat arkadaşları!
Ne olacak bundan böyle tedbirimiz?

Biz yüzümüzü kibleye nasıl çeviririz?
Yüzünü meyhaneye çevirmiş zira pîrimiz.

Biz de yurt tutalım bu yolun meyhanesinde.
Yazgımız böyle yazılmış zira ezelde.

Bir bilse akıl,
gönül nasıl da mutludur zülûflerinin hevesiyle
O zülûfleri koklamak için akıl sahipleri olur divane.

Güzel yüzün bir kanıt gösterdi, lutfetti bize
O gün bugündür lutuftan başka şey yok tefsirimizde

Ateşli ahlak, gönül yangıları çektik bütün gece
Katı yüreğine tesir edecek mi acaba bir gece?

Hafız!
Ah oklarımız deler geçer feleği.
Sus artık,
acı canına.

Sakın oklarımızdan aman aman ha!

GAZEL 26

Vezin: Fâilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

Zulf âşufte vu hey kerde ve handân leb u mest

Pîreheh çâk u gazelhân u surâhî der dest

Nergiseş arbedecûy u lebeş efsûskunân

Nîmşeb-i dûş be bâlîn-i men âmed, benişest

Ser ferâgûş-i men âvurd, be âvâz-i hazîn

Goft: Ey âşık-ı dîrîne-i men! Hâbet hest?

Âşıkî râ ki çonin bâde-i şebgîr dehend

Kâfir-i aşk buved, ger neşevend bâdeperest.

Boro ey zâhid u ber dordkeşân horde megîr

Ki nedâdend coz in tuhfe be mâ rûz-i elest

Ançi û rîht be peymâne-i mâ, nûşîdîm

Eger ez hamr-i bihişttest veger bâde-i mest

Hande-i câm-i mey u zulf-i girihgîr-i nigâr

Ey besâ tovbe ki çun tovbe-i Hâfiz beşikest

Saçları dağılmış,

hafiften terlemiş,

dudaklarından gülücükler saçılıyor;

çakır keyif olmuş.

Gömleğinin yakasını açmış,

gazel okuyor;

elinde şarap sürahisi.

Nergis gibi mahmur gözleri kavga arıyor sanki.

Dudakları hayıflanmakta.

İşte dün gece bu halde iken baş ucuma gelip oturdu.

Başını kulağıma yaklaştırdı, dedi hazin bir sesle:

“Benim eski âşığım! Uykun mu var?”

Âşığa böyle gece şarabı verilir de olmazsa bâde düşkünü,

olur çıkar bir gün aşk kâfiri!

Git be sofu işine!

Tortulu şarap içenleri eleştirip durma.

Elest günü bize bundan başka armağan vermediler zira.

Kadehimize ne koyduysa, onu içtik;

ha cennet şarabı, ha üzüm şarabı.

Mey kadehinin gülümseyişi,

sevgilinin düğüm düğüm saçları

Hafiz'ın tövbesi gibi bozdu nice tövbeyi.

GAZEL 169

Vezin: Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Yârî ender kes nemîbînîm, yârân râ çi şud?

Dûstî key âhir âmed? Dûstdârân râ çi şud?

Âb-i heyvân tîregûn şud, Hızr-i ferruhpey kucâst?

Hûn çekîd ez şâh-i gul, bâd-i behârân râ çi şud?

Kes nemîgûyed ki yârî dâşt hakk-i dûstî

Hakşinâsân râ çi hâl uftâd? Yârân râ çi şud?

La'lf ez kân-i muruvvet ber neyâmed sâlhâst

Tâbiş-i horşîd u sa'y-i bâd u bârân râ çi şud?

Şehriyârân bûd u hâk-i mihrîbânân an diyâr

Mihrîbânî key ser âmed? Şehriyârân râ çi şud?

Gûy-i tovfîk u kerâmet der miyân efkende'end

Kes be meydân der nemî âyed, sevârân râ çi şud?

Sad hezârân gul şikuft u bang-i morgî ber nehâst

Andelîbân râ çi pîş âmed? Hezârân râ çi şud?

Zuhre sâzî hoş nemîsâzed, meger ûdeş besûht?

Kes nedâred zovk-i mestî. Meygusârân râ çi şud?

Hâfîz, esrâr-i ilâhî kes nemîdâned; hamûş!

Ez ki mîporsî ki dovr-i rûzgârân râ çi şud?

Kimsede dostluk eseri gördüğümüz yok;

dostlara ne oldu?

Dostluk ne zaman bitti?

Sevenlere ne oldu?

Ölümsüzlük suyunun pınarı bulanır oldu;

ayağı uğurlu Hızır nerede?

Gül dalından kan damlıyor;

bahar esintilerine ne oldu?

Dostluğun da bir hakkı hukuku var, diyen yok.

Hakbilirlere ne hal geldi?

Dostlara ne oldu?

Mürüvvet madeninden lâl çıkmaz yıllardır.

Güneşin parıltısına, rûzgârın, yağmurun çabasına ne oldu?

Sevgililer toprağıydı buraları; şehriyarlar vardı.

Sevgi ne zaman tükendi?

Şehriyarlara ne oldu?

Yiğitlik ile başarı topunu atmışlar meydana;
kimsenin çıktığı yok ortaya.
Poloculara ne oldu?

Yüz binlerce gül açmış,
bir kuş cıvıltısı duyulmaz.
Ne hal geldi, bülbüllere ne oldu?

Zühre güzel besteler yapmaz olmuş;
udu mu yandı yoksa?
Kimse sarhoşluk zevkini bilmiyor.
Mey içenlere ne oldu?

Hafız, ilahî sırları kimsenin bildiği yok; susss!
Kime sorabilirsin ki “Feleğin dönüşüne ne oldu?”

GAZEL 231

Vezin: Mef'ûlü Fâilâtün Mef'ûlü Fâilâtün

Goftem: Gam-i tu dârem. Goftâ: Gamet ser âyed
Goftem ki: Mâh-i men şov. Goftâ: Eger ber âyed

Goftem: Zi mihrverzân resm-i vefâ biyâmûz
Goftâ: Zi hûbrûyân in kâr kemter âyed

Goftem ki ber hiyâlet râh-i nazar bebendem
Goftâ ki şebrov est û, ez râh-i dîger âyed

Goftem ki bûy-i zulfet gumrâh-i âlemem kerd
Goftâ: Eger bedânî, hem üt rehber âyed

Goftem: Hoşâ hevâî kez bâd-i subh hîzed!
Goftâ: Honek nesîmî kez kûy-i dilber âyed!

Goftem ki nûş-i la'let mâ râ be ârizû koşt
Goftâ ki bendegî kun, kû bendeperver âyed

Goftem: Dil-i rahîmet key azm-i sulh dâred?
Goftâ: Megûy bâ kes tâ vakt-i an der âyed.

Goftem: Zemân-i işret, didî ki, çun ser âmed?
Goftâ: Hamûş Hâfiz kin gusse hem ser âyed

Dedim: Gamını çekiyorum. Dedi: Gamın geçer.

Dedim: Ay ol, doğ bana. Dedi: Dur bakalım.

Dedim: Şefkatlilerden vefa nedir, öğren.

Dedi: Güzellerde vefa olur nadiren.

Dedim: Gözlerimi hayaline kapadım.

Dedi: Hırsızdır, başka yoldan gelir.

Dedim: Zülüflerin kokusu etti beni derbeder

Dedi: Bir bilsen, o sana rehber olur gelir.

Dedim: Seher yelinin havası ne hoş!

Dedi: Sevgiliden gelen meltem ne hoş!

Dedim: Tatlı dudağının arzusu öldürdü beni.

Dedi: Sen kul ol hele, o kulunu gözetir gelir.

Dedim: Merhametli gönlünde barış niyeti ne zaman?

Dedi: Kimseye söyleme sen; nasıl olsa vakti gelir.

Dedim: Gördün mü, eğlence vakti geçti gitti?

Dedi: Sus Hafız, üzüntünün de sonu gelir.

GAZEL 255

VeZin: Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Yûsuf-i gomgeşte bâz âyed be ken'ân, gam mehor

Kulbe-i ehzân şeved rûzî gulistân, gam mehor

Ey dil-i gamdîde, hâlet bih şeved, dil bed mekun

Vin ser-i şûrîde bâz âyed be sâ mân, gam mehor

Ger behâr-i omr bâşed bâz ber taht-i çemen

Çetr-i gul der ser keşî ey morg-i hoşhân, gam mehor

Dovr-i gerdûn ger do rûzî ber murâd-i mâ nereft

Dâimen yeksân nebâşed hâl-i dovrân, gam mehor

Hân meşov novmîd, çun vâkif neî ez sırr-i gayb

Bâşed ender perde bâzîhâ-yi pinhân, gam mehor

Ey dil er seyl-i fenâ bunyâd-i hestî ber kened

Çun turâ Nûh est keşîbân, zi tûfân gam mehor

Der biyâbân ger be şovk-i Ka'be hâhî zed kadem

Serzenişhâ ger koned hâr-i muglân, gam mehor

Gerçi menzil bes hatarnâk est u maksad bes ba'îd

Hîç râhî nîst kanrâ nîst pâyân, gam mehor

Hâl-i mâ der firkat-i cânân u ibrâm-i rakîb

Cumle mîdâned hodâ-yi hâlgerdân, gam mehor

Hâfîzâ der konc-i fakr u halvet-i şebhâ-yi târ

Tâ buved virdet duâ vu ders-i Kur'ân, gam mehor

Kaybolan Yusuf döner gelir Kenan'a, üzülme

Hüzünler kulübesi döner bir gülistana, üzülme

Gamlı gönül, düzelir halin, karamsar olma

Şu divane başım kavuşur yine huzura, üzülme

Ömür baharı dönse yine çimenlik tahtına

Güzel öten kuşum, çelenk koyarsın başına, üzülme.

Felek dönmediyse iki gün muradımızca

Devran böyle sürmez ya hep; üzülme

Yitirme umudunu aman! Bilmiyorsun gayb sırlarını

Perde arkasında ne gizli oyunlar döner! Üzülme

Gönlüm, varlığımın temelini götürse de yokluk seli

Nuh'tur kaptanın; dert etme tufanı, üzülme.

Çölde yürüyeceksen Kâbe'ye varma şevkiyle

Deve dikenleri yaksa da canını, üzülme.

Konak yeri tehlikeli, varış yeri çok mu uzak

Sonu gelmeyecek bir yol yoktur; üzülme.

Canandan ayrılık, rakibimin sıkıştırması; halim bu

Biliyor hepsini halden hale sokan Tanrı; üzülme.

Hafızım, fakirlik köşesinde, kara gecelerin halvetinde

Virdin dua ile Kur'ân dersiyse, üzülme.

GAZEL 256

VeZin: Mefâilün Feilâtün Mefâilün Feilün

Nasihatî konemet, bişnov, behâne megîr

Her ançı nâsîh-i muşfik begûyedet, bepezîr

Zi vasl-i rûy-i cevânân temettuî berdâr

Ki der kemîngeh-i omr est mekr-i âlem-i pîr

Naîm-i her do cihân pîş-i âşikân becovî

Ki in metâ' kalîl est u an etâ-yi kesîr

Muâşîrî hoş u rûdî besâz mîhâhem

Ki derd-i hîş begûyem be nâle-i bem u zîr

Ber an serem ki nenûşem mey u goneh nekonem

Eger muvâfik-i tedbîr-i men şevved takdîr

Çu kısmet-i ezeli bîhuzûr-i mâ kerdend

Ger endekî ne bevefk-i rizâst, horde megîr

Çu lâle der kadehem rîz, sâkiyâ, mey u muşk

Ki nakş-i hâl-i nigârem nemîreved zi zamîr

Biyâr sâgar-i durr-i hoşâb ey sâkî

Hasûd gû kerem-i âsafî bebîn u bemîr

Be azm-i tovbe nihâdem kadeh zi kef sad bâr

Velî kirişme-i sâkî nemîkoned taksîr

Mey-i do sâle vu mahbûb-i çârdeh sâle

Hemin bes est merâ sohbet-i sagîr u kebîr

Dil-i remîde-i mâ râ ki pîş mîgîred?

Haber dehîd be mecnûn-i haste ez zencîr

Hadîs-i tovbe derin bezmgeh megû Hâfiz

Ki sâkiyân-i kemânebrûyet zenend be tîr

Bir nasihatim var sana, dinle, bahane arama

Kabul et müşfik nasihatçi ne derse sana

Faydalanmaya bak gençlerin yüzüne bakmakla

Moruk âlemin hilesi zira ömür pususunda

İki dünyanın nimeti aşıklarca bir arpa eder

İki dünya az eder de bir arpa çok çeker

Kafadar bir arkadaşla akordlu saz isterim

Bamdan tizden nalelerle ben derdimi söylerim

Düşünüyorum da mey içmeyim, etmeyim taksir
Tabii ki tedbirime uygun düşerse takdir

Biz yok iken bölüştürülmedi mi ezelde her nasip
İstediğin gibi değilse bir kısmı, bulma ayıp

Saki lale gibi dök kadehime meyi
İçinde göreyim ben sevgilinin kara benini

Getir saki inci dolu parlak kadehi
Söyle kıskanca: Gör vezir keremini, geber emi!

Tövbe için yüz kez bıraktım elden kadehi
Kusur etmiyor asla sakinin gözleriyle gamzesi
İki yıllık şarap ile on dördünde sevgili
Yeter bana büyük küçük bu sohbet ehli

Ürkek gönlümüzün kim çıkacak yoluna?
Haber verin zincirden yaralı Mecnun'a

Bu mecliste etme Hafız tövbe lafını
Yay kaşlı sakiler yoksa vururlar okla seni.

GAZEL 316

Vezin: Fâilâtün Feilâtün Feilâtün Fa'lün

Zulf ber bâd medih tâ nedihî berbâdem
Nâz bunyâd mekun tâ nekenî bunyâdem

Mey mehor bâ hemekes tâ nehorem hûn-i ciger
Ser mekeş tâ nekeşed ser be felek feryâdem

Zulf râ halka mekun tâ nekonî der bendem
Turre râ tâb medih tâ nedihî berbâdem

Yâr-i bîgâne meşov tâ neberî ez hîşem
Gam-i agyâr mehor tâ nekonî nâşâdem

Ruh ber efrûz ki fârig konî ez berg-i gulem
Kad ber efrâz ki ez serv konî âzâdem

Şem'-i her cem' meşov verne besûzî mâ râ
Yâd-i her kovm mekun tâ nerevî ez yâdem

Şohre-i şehri meşov tâ nenihem ser der kûh
Şûr-i Şîrîn menumâ tâ nekonî Ferhâdem

Rahm kun ber men-i miskîn u be feryâdem res
Tâ be hâk-i der-i âsaf neresed feryâdem

Hâfîz ez covr-i tu hâşâ ki begerdâned rûy
Men ez an rûz ki der bend-i tuem, âzâdem

Dağıtma saçını rüzgârla, berbat etme beni
 Naza başlayıp da yıkma benim temelimi

Herkesle mey içme ki ciğer kanı içmeyim
 Çevirme başını, göklere yükselmesin feryadım

Zülüflerini halka halka etme, zincire vurma beni
 Kıvrırma perçemini, berbat etme beni

Başkasına yâr olma, etme kendimden beni
 Onun bunun derdini dinleme, mutsuz etme beni

Parlat yanağını, vazgeçeyim gül yaprağından
 Göster boyunu, selviden âzâd et beni

Her meclise mum olma, yoksa yakarsın beni
 Her milleti anıp durma ki unutmayım seni

Şehir dilberi olma, düşürme beni dağlara
 Şirin cilvesi yapma, Ferhat etme beni

Acı ben zavallıya, yetiş imdadıma
 Feryadım varmasın vezir kapısının toprağına!

Hafız yüz çevirmez asla senin cevrenden
 Özgürüm, beni zincire vurduğun ta o günden.

GAZEL 321

Vezi: Mefûlü Fâilâtü Mefâilü Fâilün

Herçend pîr u hastedil u nâtevân şodem
 Hergeh ki yâd-i rûy-i tu kerdem, cevân şodem

Şukr-i hodâ ki herçi taleb kerdem ez hodâ
 Ber muntehâ-yi himmet-i hod kâmrân şodem

Ey gulbun-i cevân, ber-i devlet bohor ki men
 Der sâye-i tu bulbul-i bâg-i cihân şodem

Evvel zi taht u fovk-i vucûdem haber nebûd
 Der mekteb-i gam-i tu çonin nuktedân şodem

Kısmet hevâletem be herâbât mîkoned
 Herçend k'inçonin şodem u ançonân şodem

An rûz ber dilem der-i ma'nî guşûde şud
 K'ez sâkinân-i dergeh-i pîr-i mugân şodem

Der şâhrâh-i devlet-i sermed be taht-i baht
 Bâ câm-i mey be kâm-i dil-i dûstân şodem

An zemân ki fitne-i çeşmet be men resîd
Îmen zi şerr-i fitne-i âhîr zemân şodem

Men pîr-i sâl u mâh niyem, yâr bîvefâst
Ber men çu omr mîgozered, pîr ez an şodem

Düşem nevîd dâd inâyet ki Hâfîzâ
Bâz â ki men be afv-i gunâhet zimân şodem

İhtiyar, gönlü yaralı, güçsüz biri oldum ama
Yüzünü andığım anda genç oldum

Şükür Allah'a! Ne dilediysem ondan
Her isteğim yerine geldi, mutlu oldum

Genç gül fidanı; devlet meyvasını yemeye bak
Senin sayende ben cihan bağının bülbülü oldum

Haberim yoktu ilkin varlığımın her yanından
Senin gam mektebinde böyle söz ustası oldum

Kısmetim meyhaneye havale eder beni
Bakma halime; öyle mi oldum, böyle mi oldum?

Gönlüme mânâ kapıları açılıverdi o gün ki
Ben pîr-i mugan dergâhının sâkinlerinden oldum

Ebedî devletin ana yolunda, bahtımın tahtında

Elimde kadeh, dostlarımın istediği gibi oldum

Gözlerinin fitnessi beni darmadağın ettiğinde
Ahir zamanın fitnessinden güvencede oldum

İhtiyarlatmadı beni aylar, yıllar; yârde vefa yok
Ömrüm geçiyor ömrüm! Bu yüzden ihtiyar oldum

Tanrı inayeti müjde verdi dün gece: Gel Hafız!
Ben senin günahlarının affına kefil oldum.